

Het ledenboek van de Rederijderskamer van Sint-Petrus (de Thaboristen) te Geraardsbergen (1634 – 1845)

Deel 1: De smeekbede van een overjaarse griffier

Christ VAN CAUWENBERGE

Schatten op zolder

Toen ik onlangs, in een vlaag van opruimingswoede, de zolder van onze woning een flinke beurt gaf, botste ik tot mijn niet geringe verbazing op een metalen steekkaartenbak met een 1.500-tal fiches. Deze steekkaarten had ik zowat 30 jaar eerder, lang voor het tijdperk van de personal computer, aangemaakt om bepaalde bronnen te ontleden en meer inzicht te krijgen in een belangrijk historisch document.

In mijn herinnering zag ik mij terug als de jonge, toenmalige griffier (secretaris) van de toneelvereniging *Sint-Pieter Vreugd en Deugd* uit Geraardsbergen op het einde van de jaren 1970.

Deze toneelvereniging was erfgenaam van een imposant ledenboek uit het ancien régime, waarin alle namen van de leden van de Rederijderskamer van Sint-Petrus (de Thaboristen) werden opgetekend, met vermelding van de datum van toetreding, overlijden, leeftijd, beroep, verwantschap, functies en tal van andere bijzonderheden. De oudste vermeldingen gingen terug tot 1634 en er werden nog namen genoteerd tot in 1845.

Het grote probleem voor de ontsluiting van dergelijke bronnen is dat de toetreding van de leden niet chronologisch werd genoteerd. Zoals gebruikelijk in het ancien régime, werd het *incommen* van

de gildebroeders en de rest van de belangrijke informatie alfabetisch opgetekend in een register volgens de beginletter van de voornaam van de leden. De doopnaam die werd geregistreerd door de pastoor in de doopregisters van de geboorteparochie werd in die tijd immers belangrijker geacht dan de familienaam.

Het spreekt vanzelf dat, wanneer dergelijke methode gedurende meer dan tweehonderd jaar wordt aangehouden, het resultaat een onontwarbaar kluwen is van namen, feiten en data, die niet meer in hun context kunnen gesitueerd worden.

In 1976 vierde de toneelvereniging *Sint-Pieter Vreugd en Deugd* haar 500-jarig bestaan. Ter dier gelegenheid schreef André Batselier zijn *Kroniek van het toneel en van het letterkundig leven te Geraardsbergen (1416 – 1808)* ⁽¹⁾. Hij had het naamboek van de Thaboristen wel doorgenomen en hij vermeldde onder andere de Geraardsbergse kunstenaar Gabriël (G)rupello als lid van de Rederijderskamer, maar veel verder waagde hij zich niet aan het ontrafelen van deze moeilijk toegankelijke bron.

Daarom had ik als toenmalige griffier, met het jeugdige enthousiasme dat ik mij nu nog nauwelijks kan voorstellen, de waanzinnige idee opgevat om al deze personalia, feiten en data te verzamelen op traditionele steekkaarten om daarna via een chronologische herschikking

deze belangrijke bron meer toegankelijk te maken voor de eventuele bereidwillige vorser.

Van het imposante ledenboek, een in zwaar leder ingebonden *in-folio* werd bladzijde per bladzijde zorgvuldig een fotokopie genomen op A-3 formaat, zodat het gehavende origineel door verdere manipulatie niet nog meer beschadigd kon worden. Aan de toneelvereniging werd gesuggereerd om het originele ledenboek, samen met andere belangrijke archiefstukken, te deponeren in het Rijksarchief te Ronse (thans overgebracht naar Gent, Kortrijk en Beveren-Waas).

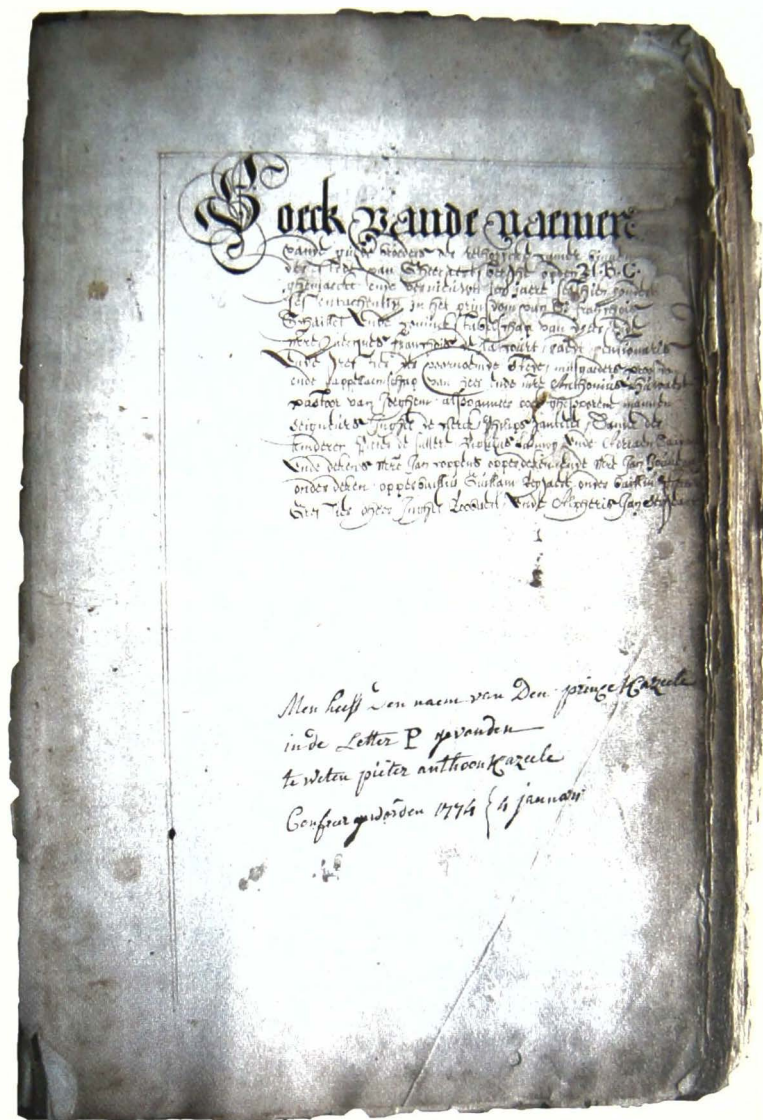
In het oorspronkelijke ledenboek was voor iedere letter van het alfabet van voornamen een bepaald aantal bladzijden voorzien voor de aantekening van de leden volgens de beginletter van de voornaam. Wanneer deze ruimte volledig was volgeschreven werd er verwezen naar een andere bladzijde in het boek voor het vervolg van deze letter, wat na een aantal decennia de ultieme chaos tot gevolg had.

In dit kluwen kon men nog nauwelijks de aantekeningen over de leden terugvinden, zeker wanneer men de voornaam van een oud-lid vergeten was. Dit blijkt duidelijk uit de notitie over *Prince Kazele* op de titelpagina. In feite gaat het hier om *Pieter Antonius Van Kaezele*, die in 1811 tot Prins werd verkozen en bij zijn *incommen* in 1774 verklaarde "*niet te counen schrijven*"!

⁽¹⁾ A. BATSELIER, *Kroniek van het toneel en van het letterkundig leven te Geraardsbergen (1416-1808)*, Geraardsbergen, 1976.

Het ledenboek van de Rederijderskamer van Sint-Petrus (de Thaboristen) 1634-1845.

De tekst op de eerste pagina van het ledenboek begint in sierlijke letters.

In de moederfotokopie werden al de bladzijden opnieuw gerangschikt volgens de letters van het alfabet en van een eigen alfanumerieke nummering voorzien (bijv. van A/01 tot A/30; van B/01 tot B/07; van J/01 tot J/67 enz...). Daarna kreeg iedere ingeschreven gildebroeder een identificatie binnen de rangschikking per pagina. Bijvoorbeeld al de informatie over Joannes VAN LUL, toegetreden op 29/07/1757, was terug te vinden onder J/35/08.

Mijn steekkaartenbak was vol en het ledenboek volledig met het vergrootglas uitgepluisd, toen ik om beroepsredenen de scepter van griffier moest doorgeven aan een opvolger, zonder dat mijn idee fixe werd gerealiseerd. Het project belandde bij mij op zolder waar ik

het thans, 30 jaar later, met enige verbazing en nostalgie terugvind.

De PC brengt redding

Nu, in 2011, is de personal computer gemeengoed geworden. Voor ik het beseft, heb ik een databank gecreëerd, die alle nodige velden bevat om de schat aan informatie uit de meer dan 1.500 steekkaarten in op te slaan. Met dezelfde energie als eertijds worden de gegevens van deze steekkaarten, in enkele weken tijd, ingevoerd in een handige gegevensbank. Dit laat mij toe de ingebrachte informatie volgens eigen creativiteit weer te geven.

Vooreerst denk ik aan een lijst die als *bronnenpublicatie* de gegevens weergeeft op dezelfde manier zoals ze destijds werden neergepend

in het ledenboek. De onderzoeker heeft zo de mogelijkheid om deze lijst te vergelijken met de bijgevoegde en bewerkte digitale versie van het originele document (Het *Naemboek* volgens de beginletter van de voornaam met alfanumerieke verwijzing).

Een tweede lijst sorteert de gegevens van het ledenboek chronologisch volgens de datum van toetreding (Chronologische rangschikking volgens de datum van toetreding). Voor het eerst wordt de onderzoeker de gelegenheid geboden om de evolutie van het ledenbestand van de Rederijderskamer over een periode van meer dan twee eeuwen te bestuderen aan de hand van concreet cijfermateriaal met mensen van vlees en bloed en deze evolutie te toetsen

aan de gekende historiek van de Stad Geraardsbergen uit die periode.

In een derde lijst wordt de informatie alfabetisch gerangschikt volgens de familienaam (Alfabetische rangschikking volgens de familienaam). Dit is een handig instrument voor onderzoek naar het gebruik van de familienaam in Geraardsbergen tussen 1640 en 1840. Het samen plaatsen van de familienamen zou ook genealogisch kunnen benaderd worden, aangezien blijkt dat in bepaalde families de afstammelingen elkaar gedurende generaties lang hebben opgevolgd.

Nog een andere lijst biedt ons inzicht in de hiërarchische structuur van de Rederijderskamer (Lijst met de belangrijkste functies van de gildebroeders). Zo kan de invloed van bepaalde families in het bestuur van de Rederijderskamer worden nagegaan. Deze lijst kan dan vergeleken worden met deze gepubliceerd door André Batselier ⁽²⁾.

Op regelmatige tijdstippen worden ook geestelijken als proost ingeschreven in de Rederijderskamer. Een bundeling van deze gegevens levert materiaal op over de invloed van de Kerk op de Rederijderskamer in het ancien régime.

Door de alfabetische rangschikking volgens de voornaam zou het gebruik van de voornamen in Geraardsbergen tussen 1640 en 1840 op een wetenschappelijke manier door de taalfiloloog kunnen benaderd worden aan de hand van concrete gegevens.

Het ledenboek werd opgestart na een vernieuwde aanpak met invoering van een alfabetisch *Boeck van de naemen* in augustus 1686 (allicht ter gelegenheid van de feestdag

van halfhoogst met de gebruikelijke processie en bovendien met de inschrijving van de toenmalige pastoor-deken van Geraardsbergen, Antonius Vander Meulen, als eerste nieuw lid.

Bij het bekijken van de chronologische rangschikking valt op dat het naamboek een omvangrijke lijst bevat van leden met een *incomen* tussen 1634 en 1686. Geen van deze gildebroeders staat vermeld als overleden in die periode. Zij werden in 1686 met één zelfde handschrift ingeschreven door de toenmalige griffier, Ingelbertus Roobaert (als penhouder of als opdrachtgever). Hieruit kan worden afgeleid dat bij het opstarten van de alfabetische ledenlijst in 1686 de toenmalige (niet overleden) leden van de kamer eveneens werden geregistreerd. Het volledige ledenbestand van het jaar 1686 van de Rederijderskamer wordt op deze manier gereconstrueerd.

Opnieuw schatten op zolder of verder wetenschappelijk onderzoek

De voormelde benaderingswijzen vormen slechts een greep uit de mogelijkheden tot bewerking van de gegevens, die volgens de kracht van de verbeelding kunnen uitgebreid worden naar andere onderzoeksterreinen. Zo zou bijvoorbeeld de rol van de vrouw kunnen bestudeerd worden in het geheel van het ledenbestand.

De uiteindelijke vraag is of een uitgever bereid zou zijn tot publicatie van dit ledenboek als bronnenmateriaal. Op die manier zou de plaatselijke (cultuur)historicus, taalfiloloog of genealoog zich verder kunnen blijven inspireren tot consultatie en eventueel nieuw wetenschappelijk onderzoek in deze materie volgens de benade-

ringswijzen zoals hier voren gesuggereerd.

Bij gebrek aan interesse daartoe dreigen deze gegevens in een archief op CD te belanden dat, vroeg of laat, terug op zolder terecht komt. In het tegenovergestelde geval kan deze thans ontsloten bron aanleiding geven tot een reeks wetenschappelijke artikels, die bij publicatie een nieuw inzicht kunnen verschaffen in een belangrijk cultureel erfgoed van Geraardsbergen.

Christ Van Cauwenberge
christ.vancauwenberge@skynet.be

⁽²⁾ A. BATSELIER, *Kroniek van het toneel ...*, p. 133-146.FGSFGG